

עיקרי הפעילות של

הקליניקה לזכויות בהליך הפלילי

בשנת הלימודים תשע"ח - 2017-2018

מבוסס על דו"ח סיכום הפעילות השנתי

של מערך הקליניקות המשפטיות ע"ש אלגה צגלה

שהוגש למועצת הפקולטה למשפטים - אוניברסיטת תל אביב

באוקטובר 2018

נוסח פומבי מלא של הדו"ח נמצא באתר הקליניקות [כאן](#).

פסיקה תקדימית של בית המשפט העליון בקשר לאיום בהתאבדות ואיומים בכלל

פסק הדין עסק בעניינה של אישה קשת יום, שנגדה ניתן פסק דין בהיעדר הגנה בבית המשפט לתביעות קטנות בהליך שנפתח על רקע סכסוך שכנים ובו היא חויבה בתשלום 30,000 ש"ח לתובע. כאקט נואש של מצוקה הנאשמת כתבה מכתב לשופטת שדנה בהליך ובו התריעה על חוסר הצדק שנגרם לה וכתבה כי היא בוחרת להתאבד כמוצא אחרון. בגין האיום בהתאבדות, הנאשמת הועמדה לדין פלילי בעבירת איומים והורשעה בערכאות הנמוכות. פסק הדין של בית המשפט העליון, שזיכה את הנאשמת, הבהיר כי אין מדובר בעבירה פלילית, וכן כלל קביעות עקרוניות חשובות נוספות מעבר לסוגיית האיום בהתאבדות.

אי הרשעה - ניסיון לשינוי הלכת תמר כתב

הקליניקה מנסה לקדם שינוי והסתכלות אחרת על מוסד אי-ההרשעה. לפי הסתכלות זו, ישנם מקרים שבהם הרף התחתון של מתחם הענישה יתחיל באי-הרשעה (ובסנקציות הנלוות לה). בשורה ארוכה של פסקי דין קבע בית המשפט העליון שהחלטה על אי-הרשעה מוגבלת למקרים שבהם ההרשעה תפגע בשיקומו של הנאשם או תגרום לו נזק קונקרטי ומוחשי בעיקר בהקשר התעסוקתי. במסגרת ערעור לבית המשפט המחוזי שנדון השנה, הטענה לא התקבלה, אך נפתח לפתח לשינוי.

הסדר מותנה

במהלך השנה ניסינו לקדם את השימוש בהסדרים מותנים ככלי מידתי וראוי יותר בהליך הפלילי בעבירות קלות. מטרתו של תיקון 66, שנחקק בשנת 2012, היא העשרת "ארגז הכלים" העומד לרשות התביעה, על מנת לאפשר התאמה טובה יותר בין חומרת העבירה ונסיבות ביצועה לבין חומרת התגובה החברתית המופעלת כנגד העבריין. במהלך השנה הצלחנו להסיט 3 תיקים שבהם הוגש כתב אישום בבית המשפט, למסלול של סגירת תיק בהסדר מותנה. בכך הבאנו לסגירת התיקים וחסכנו לנאשמים הליכים בבית המשפט. בכל התיקים דובר בנאשמים שביצעו עבירת איומים.

חופש הביטוי מול הזכות לפרטיות

בתיק זה, שמוכר בין היתר בכינוי "באים לבנקאים", הוגש כתב אישום כנגד שבעה נאשמים בגין עבירות של פגיעה בפרטיות, תקיפת שוטרים ועוד, על רקע פעילות מחאה שלהם נגד ראשי המערכת הבנקאית בישראל ונגד שוטרים. תיק זה מעלה שאלות עקרוניות כבדות משקל לגבי הפללת שיטת המחאה של הנאשמים, פליליות המעשים, המתח שבין חופש הביטוי והמחאה, פרטיותו של האדם, האם ניתן היה לנקוט באמצעי מידתי חלף הגשת כתב אישום, ועוד.

עבירות כלפי שוטרים

בשנים האחרונות אנחנו עוסקים בתיקים שבהם קיימות תלונות על אלימות שוטרים בעוד שהשוטרים טוענים שהאזרחים הם אלה שתקפו אותם. מטרת העיסוק בהליכים אלה היא לשנות את המצב שבו תלונות אזרחים אינן נבדקות, תוך העלאת טענות עקרוניות במקרים המתאימים. השנה ייצגנו בשני הליכים שמתנהלים כעת בבית המשפט וטרם הגיעו להכרעה.

שכר עבודת אסירים

במסגרת שיתוף פעולה עם הקליניקה לזכויות עובדים אנחנו פועלים לקידום ושיפור תנאי העסקתם של אסירים בבית הסוהר, בדגש על העלאת שכרם ושינוי שיטת התגמול שניתן להם. למרות הערות בית המשפט העליון, השכר עבור עבודות האסירים השונות לא עודכן, סוגיית העסקת האסירים לא הוסדרה והתפתחה פרקטיקת תגמול על פי תפוקות שהינה בעייתית במיוחד.

ראיונות אסירים

התחלנו השנה בקידום זכותם העקרונית והמעשית של אסירים לשוחח עם עיתונאים, בפגישה פרונטאלית במסגרת ביקור בכלא (בפיקוח שב"ס). מטרת הראיונות, בין היתר, היא לאפשר לאסירים לבקר בפומבי את תנאי הכליאה ואת התנהלות שב"ס.

מאסר חלף קנס בעבירות מנהליות

מדובר בתחום שלילת החירות בשל אי-תשלום קנסות שהוטלו בגין עבירות מנהליות, ללא הליך פלילי. בהליך זה החייבים שלגביהם מתבקשת בקשת המאסר לרוב אינם מיוצגים, שכן הסניגוריה הציבורית והאגף לסיוע משפטי אינם רואים עצמם כמוסמכים לייצג אותם. השנה התחלנו לטפל ב-3 תיקים מסוג זה. אחד מהם הסתיים בהצלחה, והאחרים תלויים ועומדים.

איזוק בפומבי

עסקנו בפרקטיקה הפסולה והלא חוקית של הובלת עצורים אזוקים בפומבי. למרות ביקורות קשות ורבות שנמתחו בעבר על פרקטיקה פסולה זו, התופעה עדיין רחבה. השנה סייענו לקליניקה לזכויות אדם להגיש עבור לקוח הקליניקה הפלילית, תביעה נזיקית בגין הובלתו אזוק בפומבי מחוץ לביתו ומחוץ לכותלי בית המשפט.

זיכוי נאשם מעבירות של הלנת שוהה בלתי חוקי והעסקת שוהה בלתי חוקי

הנאשם הואשם בהעסקה והלנה של שוהה בלתי חוקי. הנאשם טען שהוא היה אחראי רק על חלוקת העבודה במקום העבודה ולא על העסקת העובדים. מנגד, בעלת המקום טענה כי היא לא הייתה מעורבת בהעסקת העובדים בכלל ובהעסקתו של השוהה הבלתי חוקי בפרט, וכי דווקא הנאשם הוא זה שהעסיק אותו. בית המשפט קיבל את גרסת הנאשם שלפיה לא היה מעורב בהעסקת השוהה הבלתי חוקי ועסק בניהול המקום וחלוקת העבודה בלבד, ובעקבות זאת זיכה אותו.

ביטול עונש של עבודות שירות בעקבות מצבה הרפואי של הנאשמת

בשנה שעברה ייצגנו נאשמת ששימשה במשך שנים רבות כקלדנית בבית משפט והורשעה בעבירות של קשירת קשר, הפרת אמונים ופגיעה בפרטיות. בית המשפט גזר עליה 6 חודשי עבודות שירות וקנס. כחודשיים לאחר שהחלה לרצות את עבודות השירות חלתה הנאשמת בסרטן ונקבע כי מבחינה רפואית אינה יכולה להמשיך לרצות את עבודות השירות. השנה הצלחנו לשכנע את בית המשפט להסתפק בתקופת עבודות השירות שאותה כבר ריצתה.

ייצוג בעתירת אסיר לקבלת מכשיר שמיעה

השנה ייצגנו אסיר כבד שמיעה ששירות בתי הסוהר לא סיפק לו מכשיר שמיעה במשך תקופה ארוכה ביותר. תחילה האסיר הגיש עתירה בכוחות עצמו, ובמסגרתה בית המשפט הורה לספק לו מכשיר שמיעה ולהוציאו בליווי לבדיקת התאמה עבור המכשיר. שב"ס לא קיים את החלטת בית המשפט במשך חודשים ארוכים. הגשנו עבור האסיר בקשה על פי פקודת ביזיון בית המשפט, התקיים דיון ובית המשפט הורה לטפל בעניין באופן מידי.

קלפטומניה והגנת אי שפיות

לנאשם מיוחסות למעלה מ-20 עבירות של גניבת פריטים שונים וביניהם פלאפונים, טאבלטים, מילוני אוקספורד, קלמרים ועוד. במקרה זה התחלנו לנהל משפט הוכחות שעיקרו עדויות מומחים מטעם הפסיכיאטר המחוזי ומומחה מטעם ההגנה באשר לשאלת שליטתו או אי שליטתו של הנאשם במעשי הגניבה. בשלב מתקדם מאוד של ההליך הפסקנו את הייצוג בתיק נוכח חילוקי דעות שאינם ניתנים לגישור עם הנאשם.

הסדרי טיעון

במהלך מחאת האתיופים שהתקיימה במאי 2015 הוגשו מספר כתבי אישום וביניהם כתב אישום נגד שני צעירים כבני 20 שנטען נגדם כי הציתו פחי אשפה. התיק הסתיים במאסר על תנאי לאחר שהנאשם בחר להודות ולסיים את ההליך בהסדר טיעון. בהליך נוסף בו הנאשם הואשם בהחזקת סכין, הגענו להסדר טיעון מקל ובו הושתו על הנאשם מאסר על תנאי וקנס סמלי. רצינו לטעון כי בסיטואציות מסוימות השוטר מוגבל בהיקף החיפוש לשטח מסוים אך לאחר בחינת הסיכוי מול הסיכון, בחר הנאשם בהסדר הטיעון המקל.